

**МАТЕМАТИЧНІ ТЕРМІНИ ЯК ЗАСІБ
ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО
МОВЛЕННЯ РОМАНА ІВАНИЧУКА**

Статтю присвячено лексико-семантичному аналізу математичних термінів, які є засобом інтелектуалізації художнього мовлення відомого українського письменника Романа Іваничука. З'ясовано ефективні способи реалізації цих лексичних одиниць у звичній для них функції номінації понять, а також у стилістично-виражальному значенні. Розглянуто особливості використання таких засобів у різних комунікативних ситуаціях. Для порівняння подано узусні й контекстуальні характеристики математичних термінів, розкрито потенційні семантичні, стилістичні, емоційно-експресивні можливості таких лексем у художньому тексті.

Ключові слова: математичний термін, номінативне значення, стилістично-виражальне значення, засіб інтелектуалізації, історична проза Романа Іваничука.

Статья посвящена лексико-семантическому анализу математических терминов, которые являются средством интеллектуализации художественной речи выдающегося украинского писателя Романа Иваничука. Выяснено эффективные способы реализации этих лексических единиц в привычной для них функции номинации понятий, а также в стилистически-выразительном смысле. Рассмотрены особенности использования таких средств в различных коммуникативных ситуациях. Для сравнения представлены узусные и контекстуальные характеристики математических терминов, раскрыты потенциальные семантические, стилистические, эмоционально-экспрессивные возможности таких лексем в художественном тексте.

Ключевые слова: математический термин, номинативное значение, стилистически-выразительное значение, средство интеллектуализации, историческая проза Романа Иваничука.

The article deals lexical-semantic analysis of mathematical of terms which are a means of an outstanding Ukrainian writer Roman Ivanchuk's artistic language intellectualization. The relevance of the topic is proved which is predetermined by the lack of studies on linguistic-stylistic features of historical prose of the writer, particularly comprehensive review of the prose texts regarding the use of special vocabulary in their structure. The objective the article is formulated that is to make the

linguostylistic analysis of texts of Roman Ivanchuk's historical fiction, to reveal their scientific terminology, to determine the features of its functioning in the analyzed texts. The following problems are solved: mathematical terms are singled out of special vocabulary, the ways of their realization in the usual for them function of concepts nomination are figured out, as well as stylistically-expressive meaning, the features of the use of language units in a variety of communicative situations are showed. For comparison, the language usage and contextual characteristics of mathematical terms are given; the potential semantic, stylistic, emotional and expressive capabilities of such lexemes in an artistic text are disclosed.

In the conclusions, it is highlighted that the use of mathematical terms is not confined to scientific texts, but rather extends the scope of its functioning in artistic style. In historical prose of the writer, they perform an important nominative and stylistic function, being the means of intellectualization, concepts nomination and lexical units stylization of the author's language. So, on the one hand, they contain the necessary in the historical genre scientific information and, on the other hand, they function as expressive means. Such using of mathematical terms in historical fiction shows the mastery of the author and reveals his author's and individual language world picture. In the long term, not only mathematical terms will be the subject for the research, but also vocabulary from the other fields of science in the language of Roman Ivanchuk's historical prose.

Key words: mathematical term, nominative meaning, stylistically expressive meaning, means of intellectualization, Roman Ivanchuk's historical fiction.

Функціонування термінів у мові художньої літератури – це закономірний і складний процес, який є наслідком своєрідних художніх прийомів, ефективних способів, конкретних методів у творчості письменників. Він залежить не лише від власне лінгвальних чинників, а й позамовних обставин: історичних, економічних, соціально-політичних, психологічних, які впливають на відображення дійсності в художніх творах. Залучаючи терміни в художній текст, майстри слова не лише реалізують свій письменницький задум, дають вичерпний виклад думки й викінчену характеристику персонажів, а й розширюють функційні можливості слів, відбивають нові тенденції розвитку сучасної української літературної мови. На підтвердження цього розглянемо художні твори видатного українського письменника Романа Іваничука, який є суто національним автором, бо писав лише про Україну й лише на теми нашої історії.

Історична проза автора вже була в полі зору багатьох літературознавців. Зверталися до його доробку й мовознавці

В. Буда [1], Г. Гайдученко [3], Л. Голоюх [4], О. Хом'як [7], які розглядали окремі питання, проте цілісного дослідження мовностилістичних особливостей ідіостилю письменника, зокрема з огляду на проблему використання в його творах спеціальної термінології, ще не було.

Мета статті – здійснити лінгвостилістичний аналіз текстів історичних творів Романа Іваничука, виявити в них наукову лексику, встановити особливості її функціонування в аналізованих текстах.

Поставлена мета передбачає виконання таких завдань: виокремити серед наукової лексики математичні терміни, з'ясувати способи їхнього використання в номінативній функції та в стилістично-виражальному значенні, показати особливості реалізування цих мовних одиниць у різних комунікативних ситуаціях.

Відомо, що цариною реалізації термінів є власне науковий стиль, у якому вони характеризуються нейтральністю, не підлягають метафоризації, підміні контекстуальними синонімами, не мають емоційно-експресивного забарвлення. Утім, реальне функціонування термінів не обмежується винятково межами названого стилю й нерідко суперечить їхній потенційній «чистоті» і нейтральності. Таке неоднозначне поведіння термінів пов'язане із взаємодією стилів, яка виявляється в тому, що «будь-яке слово, зворот може ввійти в інший стиль, але з іншою функцією інформації, виразності, образності, синонімічності, соціального завдання» [5, с. 1]. Найбільшу проникність щодо цього має художній стиль, який є складною синкретичною структурою, бо в ньому взаємодіють елементи різних стилів, цілісність яких забезпечує естетична функція. У жодному іншому стилі взаємодія з усіма ресурсами мови не досягає такої глибини і не збирається в такі різноманітні форми, як у стилі художньому.

Терміни в історичних творах Романа Іваничука привертають увагу незвичністю вживання, зумовлюють асоціацію з тією сферою, з якої взяті, зазнають відповідних семантичних трансформацій, зокрема розширюють свою семантичну

структуру, довантажуються новими смислами, формують художні образи й наповнюють індивідуально-авторську мовну картину світу письменника інтелектуальним струменем. Їхня наявність у художніх текстах прозаїка зумовлена тематикою творів, прагненням реалістично відтворити суспільні події конкретної доби, його творчою манерою, особистісним світосприйняттям і світорозумінням, особливостями слововжитку. Терміни, які використовує Роман Іваничук, належать до різних галузей наук – точних, суспільних, природничих. Серед термінів із природничих наук найзадіянішими виявилися математичні, що мають доволі широке застосування в історичному жанрі письменника.

Автор використовує математичні терміни в номінативно-інформативному значенні або в стилістично-виражальному з метою образного змалювання дійсності. Переважно це широко відомі математичні слова, які не потребують спеціального пояснення і органічно вплетені в мовлення персонажів: *Я вже давно готуюся до вступу у світ великої математики, ще за німців написав у Львів листа професорові Зарицькому, послав йому розв'язане мною рівняння четвертого степеня* (11, с. 58), їхнє внутрішнє мовлення: *Який же то екзамен майбутньому професорові зуміє він [Мирон – Г. Г.] скласти – з якої літератури, які твори візьме для аналізу, кого муситиме прославляти, щоб потрапити за університетську парту, – чи хоч одне слово із Штраусової науки позитивно оцінить екзаменатор, а в Йосафата – формули, рівняння, інтеграли, які не міняються ні за яких політичних систем!* (11, с. 124–125), а також у мовлення автора: *Хто вмів довести теорему Піфагора і розв'язати алгебраїчне рівняння з одним невідомим, тому була гарантована «цісарка» – трійка* (14, с. 30).

Для позначення напрямку руху письменник влучно використовує математичне слово *бісектриса*, яке вжито в авторській мові в номінативному значенні: *Коли перейдете мостом через Прут по бісектрисі між напрямками Заболотів – Косів й минете гостинцем села Тростянку й Пилипи, – наштовхнетеся раптом на стіну лісів, що здиблюються все*

вгору і вгору (5, с. 144). Бісектриса – ‘пряма лінія, що проходить через вершину кута й поділяє його навпіл’ [6, с. 61]. За допомогою такого вживання читачеві легко уявити розташування цих населених пунктів. Використовуючи поняття іншої лінії – ‘незамкненої кривої, кожна точка якої однаково віддалена від фіксованої точки (фокуса) та даної прямої (бісектриси)’ [2, с. 704], – прозаїк осмислює сенс життя свого героя: *Подароване Богом життя не вічне, і він не мусить та й можливості не має описувати в просторі часу параболу, як це діється з кометами, щоб у безконечності доконче зустрітися з точкою, з якої вийшов* (4, с. 27). У наведеному прикладі частково розкрито зміст поняття *парабола* завдяки аналогії до астрономічної лексеми *комета*, а в контексті це слово означає ‘шлях, який проходить герой від початку свого життя і до його кінця’.

Прозаїк уводить у мову історичних романів також важкі для сприйняття й розуміння термінологічні словосполучення, які потребують тлумачень у тексті, оскільки є незрозумілими для читача-нефахівця через своє вузько спеціальне вживання: *Звичайно, від Гулака можна було чекати більшого ніж двох друкованих математичних праць (він ще в Одесі видав французькою мовою невелику брошуру «Про трансцендентні рівняння»)* (16, с. 291).

Математичне словосполучення *трансцендентне рівняння* визначають як таке, яке ‘не може бути вирахованим за допомогою алгебри або бути вираженим алгебрично’ [6, с. 1166]. Проте письменник, як видно з наведеного прикладу, не ставить собі за мету логічно пояснити вжите в прямому значенні термінологічне словосполучення. З його допомогою він лише інформує нас про свого персонажа – українського вченого-математика Миколу Гулака.

Помітними у творах романіста є назви геометричних фігур, ужиті в авторській мові в номінативному значенні, і в його уявленні пов’язані з:

– накресленою на площині геометричною фігурою: *Кожен стояв у своєму окресленому крейдою крузі, й не знали хлопці, що*

ті кола колись-таки перетнуться (11, с. 58);

– сукупністю людей, з яких утворена геометрична фігура: *Один за одним зайшли деревіші і стали в коло* (7, с. 398); *Кармелітську тюрму оточив чотирикутник стрільців* (3, с. 255);

– небесними світилами: *Кінь помчав на червоний круг сонця* (8, с. 381); *Конус гарячого світла вихоплює із вранішнього сутінку вологу Лисинку* (9, с. 438); *Повний місяць кинув квадрат блудного світла на долівку Сократової тюрми* (12, с. 208);

– просторим незабудованим місцем, від якого розходяться вулиці: *Арсен пішов краєм ринкового квадрата* (15, с. 103); *Вчитель сторожко пас очима кут між трапецією на лівому краю майдана і вершиком оборога, що виднівся праворуч* (6, с. 345);

– храмами, будівлями, частинами приміщень, споруд: *Шпиль храму Сіоні трикутником ліг на авлабарські світла* (16, с. 364); *чотирикутник університетського тмаху* (4, с. 17); *З квадрата вікна спливала шкарлатова магма й уціджувалась улійку між двома конусами шпилів Святої Єлизавети* (13, с. 224); *прямокутник мармурових брил* (13, с. 226); *Заламуються кутом уверх дилини моста, на мить утворюючи піраміду* (6, с. 357).

Слова – назви геометричних фігур – можуть уживатися й у переносному значенні: *Сотні обдурених Грет блукають у замкненому колі* (8, с. 351); *Я хотів би подивитися на ті часи крізь призму свого світогляду й своїх почуттів* (17, с. 666).

Наведені вище контексти свідчать про своєрідний прийом Р. Іванчука, завдяки якому письменник збагачує художню мову виражальними засобами. Уживання чітких і точних найменувань геометричних фігур у поєднанні із властивими художньому стилеві епітетами, порівняннями, метафорами, зменшувально-пестливими формами слів справляє особливе враження на читача як поєднання «льоду й полум'я», формує відчуття новизни, нешаблонності тексту. Такий стилістичний прийом використовує письменник і в тому разі, коли творить прикметники від назв геометричних фігур, які вжиті на позначення:

– зовнішності людини, рис її обличчя: *квадратова жінка з бочівками грудей і широкою трапецією заду* (11, с. 49);

трикутне обличчя (6, с. 267); *трикутні* брови (3, с. 224);

– споруд, приміщень та їх частин: *прямокутна* башта (15, с. 84); *прямокутний* отвір без дверей (10, с. 127); *На околиці міста виднівся серед квадратних ліп'янок пофарбований у зелений колір фасад будинку* (7, с. 398); *трикутний півострівець у кутку опочивальні* (15, с. 128); *в склепінчастому гроті круглий отвір* (6, с. 299); *Лиса гора, увінчана овальним замковим муром* (15, с. 57);

– окресленої території, простору: *квадратова* яма (6, с. 414); *квадратове* подвір'я (16, с. 454); *квадратовий* дитинець (16, с. 84); *кругле* озеро (15, с. 57); *прямокутна* площа (1, с. 170); *трикутний* брукований майдан (13, с. 20); *чотирикутний* майдан (12, с. 146).

Залучаючи до своїх творів математичну лексику, письменник використовує двопланове функціонування загальноповживаного слова *формула*: в одних випадках цю лексему вжито в прямому значенні, як власне математичне поняття: *А що то буде: нові оцінки в таблиці чи, може, цікава мандрівка, нове рішення у виборі професії, нові прочитані книги, несподіване відкриття секретів математичних формул* (2, с. 252), а в інших – лише контекстуальному. До того ж таке контекстуальне значення з'являється на базі незвичних поєднань слів у словосполученнях з:

– іменами письменників: *Сьогодні формула Лесі Українки має зазвучати інакше: «Месники дужі вручили нам зброю»* (11, с. 150); *Не згоден з цією формулою Франка – «прийде час», – змахнув рукою Михайло* (1, с. 18); *Ідея Шевченка – не закостеніла формула* (17, с. 532);

– етичними категоріями: *... дійство, яке мало відбутися на проскеніоні й засвідчити формулу вірності батьківщині, стосувалося виключно Ренегата і його учасників* (12, с. 187); *Найлегше, Іване, підняти руки вгору й обрати формулою своєї поведінки приказку: «Не тратьте, куме, сили, спускайтеся на дно»* (17, с. 653);

– поняттями мистецтва: *Мистецтво – то не данність точної формули, а пошук* (13, с. 247); *Був апостол Матей*

глибоким знавцем у недоступній для своїх колег сфері абстрактної науки з її законами, таємницями, **поезією формул** (13, с. 230);

– поняттями простору і часу. Наприклад, загальноновживане слово *площина* письменник уживає в переносному значенні й пов'язує його з безмежним простором, який важко осягнути й досягнути людині: *Крізь пам'ять пролягає неозорий простір, такий безмежний і вічний, як небо, а на тій неосяжній площині світу то тут, то там зринають ліси, бори, переліски, гаї* (3, с. 126), а також з подіями, які відбуваються в людському житті та його протяжністю в часі: *Всі ці категорії існують у єдиній площині безперервного життя народу, в якій кожен момент у категоріях «було» і «є» стає зародком для свого помноження у категорії «буде»* (10, с. 104–105); *Усе його життя лежало на одній часовій площині – від першої перемоги над гімназійним вчителем до осяяння думкою про можливість подолання звукової швидкості* (14, с. 29–30); *Спорожніла агора, ніби ніщо й ніколи на ній не відбувалося або ж відбувалося дуже давно, і я залишився сам у сучасній площині часу* (12, с. 201); *...з античної площини часу, немов із пожежі, вибіг виправданий ареопагом Ренегат* (12, с. 201). Серед таких уживань наявні й такі, які належать до фразеологізмів: *Можна було б запросити Косинюка, та покотився чоловік по похилій після смерті Адама Коцка* (17, с. 618). У художніх творах романіста лексему *площина* використано в прямому значенні, проте значно рідше, ніж у переносному: *Їх розділяла широченна площина стола* (16, с. 364).

Цікавим, на нашу думку, є вживання слова *точка*, яке в поєднанні з іншими словами (*опора*, *зіткнення*) створює у творах прозаїка образний ефект. Такі слова вжито в переносному значенні, що характерно для різних мовленнєвих ситуацій: *Сьогодні Арсен осягнув новий життєвий смисл, нову точку опори: він не один, він приналежний до багатолюдного знедоленого світу з першого дня свого життя* (15, с. 134); – *А де та точка зіткнення з народом, де? – в печальній безпорадності Микола розвів руки* (16, с. 323). Для авторського мовлення

властиве використання цих слів і в прямому значенні: *Дівчина блукала очима... та на жодному обличчі спинити погляду не могла – всі були ворожі й чужі. Врешті знайшла точку опори – німфу, що звисала із стелі* (8, с. 236).

Ключовим, по-іваничуківськи своєрідним, етико-філософськи осмисленим у сучасній прозі письменника є поняття *четвертий вимір*, яке належить до неповторних індивідуально-авторських образів романіста-історика. Це математичне словосполучення безпосередньо пов'язане з іменем українського вченого Миколи Гулака й означає 'що-небудь надчуттєве, містичне' [6, с. 112]. Проте Роман Іваничук не керується таким поясненням, він укладає в значення цього математичного сполучення інший зміст, який потрібен йому для досягнення невідомої до того часу масштабної постаті свого героя – Миколи Гулака, для визначення формули-смислу його життя та, зрештою, людського життя загалом.

Контексти використання термінологічного словосполучення *четвертий вимір* дуже різноманітні й зумовлені тим, що автор осмислює це поняття як:

– математичну категорію: *визначення четвертого виміру в геометрії* (16, с. 275); *праця слов'янина Миколи Гулака про четвертий вимір* (17, с. 606);

– етичну категорію: *Четвертий вимір – у тобі самому, у центрі твоєї душі, у закладених там принципах; і тоді я перейду у вимір людської пам'яті – четвертий* (16, с. 384; 423);

– філософську категорію: *Поняття четвертого виміру треба уявити; наша планета загине аж тоді, коли спрацює на неї четвертий вимір – глибина всесвіту* (16, с. 379; 381); *Ейнштейн створив теорію відносності, увівши до тривимірного бачення світу четвертий вимір – час* (17, с. 601);

– суспільну категорію: *Четвертий вимір – колір нової боротьби* (16, с. 40).

Контекстуальний зміст термінологічного словосполучення *четвертий вимір* дає змогу зробити висновок, що це поняття Роман Іваничук визначає як 'глибину історичної й сьогочасної пам'яті народу', тобто як вимір перспективи вічності, духовної

категорії, що і є, на думку прозаїка, четвертим геометричним виміром.

Крім того, слово *вимір* у художніх творах романіста вжито із числівником *три* і в сполученні *три виміри* означає тривимірність простору: *Наш матеріальний світ побудований на трьох вимірах; Нам дані для відчуттів не самі сутності, а тільки їх проекції у трьох вимірах* (16, с. 381–382).

Похідними від сполучень цього слова з різними числівниками є прикметники: *тривимірний*, що означає ‘тривимірність людського існування’: *Нема людини, яка б не бажала вирватися з клітки тривимірного життя на безмежжя Простору і Часу* (16, с. 383); *двовимірний*, ‘той, який має два виміри’: *Але уявіть собі на хвилину, що ви живете у двовимірній площині, – як раптом збідниться ваш світ!* (16, с. 381); *Одновимірний*, ‘той, для якого характерний один вимір’: *Воістину нема нічого одновимірного на світі* (13, с. 224); *багатовимірний*, ‘той, що має декілька просторово-часових вимірів’: *Саме існування повинно бути багатовимірне* (16, с. 380).

Похідними від прикметників є також абстрактні іменники, які у творах письменника вжито на позначення: буття світу: *Тривимірність – це забитий дошками світ* (16, с. 380); періодів людського життя: *Біологічна тривимірність – народження – життя–смерть* (16, с. 380–381); триєдиності Божої істоти: *У Божу триєдиність справді слід лише вірити* (16, с. 379); багатоманітності людського існування та вчення про нього: *багатовимірність нашого буття* (16, с. 376); вчення про *багатовимірність усіх категорій буття* (16, с. 380).

Ця лексема модифікується і в інших контекстуальних ситуаціях, у яких по-філософськи осмислюється: *Продукт – єдиний вимір корисного; День сьогоднішній ліг у один вимір із днем вчорашнім; Незвідані виміри планети; Йде у свій часовий вимір чиста дика твар; І якщо тієї мужності і тієї любові стане серед людей на одну грань більше, то жив я не марно. І в цьому мій останній вимір* (16, с. 280; 295–296; 357; 423; 468).

Отже, уживання термінів в історичних творах Романа

Іваничука підтверджує думку, що їхнє використання не обмежене науковими текстами, а, навпаки, розширює сферу свого функціонування в художньому стилі. Аналіз історичної прози письменника свідчить про те, що наявність термінів в історичному жанрі поряд із традиційними тропами й фігурами є однією з характерних і найпомітніших рис ідіостилю прозаїка. Саме ця риса вирізняє автора з-посеред інших українських історичних романістів.

Математичні терміни в художньому мовленні Романа Іваничука виконують важливу номінативну й стилетвірну функції: є й засобами інтелектуалізації, номінації понять, і лексичними одиницями стилізації мови історичних творів. З огляду на це, з одного боку, містять потрібну в історичному жанрі наукову інформацію, а з іншого – функціонують як виражальні засоби. Уживаючи математичні терміни в історичній прозі, письменник вправно вплітає їх у створені оригінальні художні образи, надає текстові наукової забарви, показує, як розширюються й урізноманітнюються виражальні засоби художнього мовлення цього жанру, а все це свідчить про високу майстерність автора, розкриває його індивідуально-авторську мовну картину світу.

У перспективі предметом для дослідження стануть не лише математичні терміни, але й лексика інших галузей наук у мові історичної прози Романа Іваничука, яка дасть змогу осмислити минуле, показати його зв'язок із сучасністю й дослідити процеси взаємодії цих засобів в контексті літературного твору.

Бібліографічні посилання

1. **Буда В. А.** Лінгвостилістика сучасного історичного роману про добу козацтва (60–90 рр. ХХ ст.) / В. А. Буда. – К. : Рідна мова, 1998. – 166 с.
2. **Великий** тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
3. **Гайдученко Г. М.** Семантико-стилістична характеристика хронологічно маркованої лексики (на матеріалі української

- історичної прози другої половини ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Г. М. Гайдученко. – К., 1999. – 19 с.
4. **Голоюх Л. В.** Порівняння як структурно-стилістичний компонент художнього тексту (на матеріалі сучасної історичної прози) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Л. В. Голоюх. – К., 1996. – 20 с.
  5. **Озерова Н. Г.** Взаимодействие функциональных стилей в русском и украинском языках / Н. Г. Озерова // Русский язык и литература. – 2000. – № 1. – С. 1–4.
  6. **Словник української мови** / відп. ред. В. В. Жайворонк. – К. : ВЦ «Просвіта», 2012. – 1320 с.
  7. **Хом'як О. І.** Лінгвостилістика української прози 60–90-х років ХХ століття (на матеріалі творів В. Дрозда, Р. Іваничука, В. Шевчука) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / О. І. Хом'як. – К., 2004. – 20 с.

Джерела фактичного матеріалу

1. **Іваничук Р. І.** Бо війна – війною : роман / Р. І. Іваничук. – Львів : Каменяр, 1991. – С. 5–210.
2. **Іваничук Р. І.** Вогненні стовпи : роман-притча / Р. І. Іваничук. – Львів : Літопис, 2002. – С. 195–257.
3. **Іваничук Р. І.** Вода з каменю : роман / Р. І. Іваничук // Іваничук Р. І. Твори : в 3 т. / Р. І. Іваничук. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 2. – 1988. – С. 6–270.
4. **Іваничук Р. І.** Гражда : химерна повість / Р. І. Іваничук // Березіль. – 2002. – №11–12. – С. 3–49.
5. **Іваничук Р. І.** І земля, і зело, і пісня : короткі повісті / Р. І. Іваничук. – Львів : Срібне слово, 2006. – 160 с.
6. **Іваничук Р. І.** Космацький гердан : роман-реквієм / Р. І. Іваничук. – Львів : Літопис, 2002. – С. 259–430.
7. **Іваничук Р. І.** Мальви : роман / Р. І. Іваничук // Іваничук Р. І. Твори : в 3 т. / Р. І. Іваничук. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 1. – 1988. – С. 383–615.
8. **Іваничук Р. І.** Манускрипт з вулиці Руської : роман /

- Р. І. Іваничук // Іваничук Р. І. Твори : в 3 т. / Р. І. Іваничук. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 1. – 1988. – С. 383–615.
9. **Іваничук Р. І.** Новели / Р.І. Іваничук // Іваничук Р. І. Твори : в 3 т. / Р. І. Іваничук. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 3. – 1988. – С. 301–458.
  10. **Іваничук Р. І.** Орда : псалом / Р. І. Іваничук. – Львів : Вид. спілка «Просвіта», 1992. – 199 с.
  11. **Іваничук Р. І.** Рев оленів нарозвидні : роман-легенда / Р. І. Іваничук. – Львів : Каменяр, 1999. – 155 с.
  12. **Іваничук Р. І.** Ренегат : повість-студія / Р. І. Іваничук. – Львів : Червона калина, 1997. – С. 140–209.
  13. **Іваничук Р. І.** Смерть Юди : повість-візія / Р. І. Іваничук. – Львів : Червона калина, 1997. – С. 210–291.
  14. **Іваничук Р. І.** Сьоме небо : повість / Р. І. Іваничук // Іваничук Р. І. Твори : в 3 т. / Р. І. Іваничук. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 3. – 1988. – С. 6–91.
  15. **Іваничук Р. І.** Черлене вино : роман / Р. І. Іваничук // Іваничук Р. І. Твори : в 3 т. / Р. І. Іваничук. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 1. – 1988. – С. 19–176.
  16. **Іваничук Р. І.** Четвертий вимір : роман / Р. І. Іваничук // Іваничук Р. І. Твори : в 3 т. / Р. І. Іваничук. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 2. – 1988. – С. 271–472.
  17. **Іваничук Р. І.** Шрами на скалі : роман / Р. І. Іваничук // Іваничук Р. І. Твори : в 3 т. / Р. І. Іваничук. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 2. – 1988. – С. 473–693.